

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DISCLAIMER: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

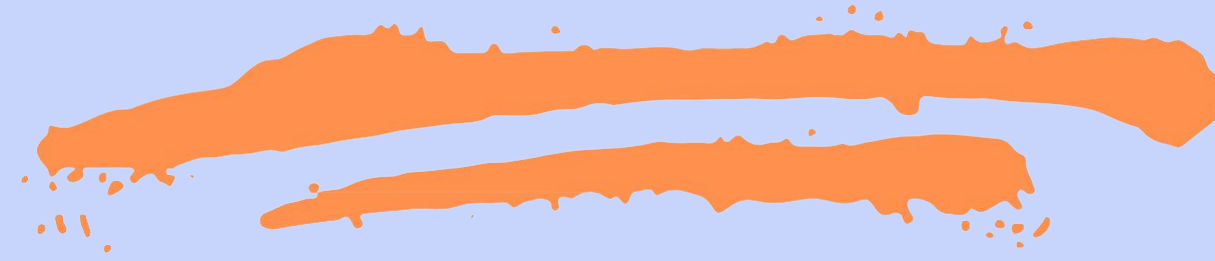
UMHVERFISVITUND

A BLENDED LEARNING PROGRAMME FOR COMPETENCE
DEVELOPMENT BEYOND PURE PROFESSIONAL SKILLS

Project No:
2020-1-DEC02-KA202-007585

Þátttaka almennings

Þátttaka almennings

KYNNING: Hvað þýðir þátttaka almennings

- 1 Mikilvægi fræðslu um umhverfismál
- 2 Fólk, samfélag og umhverfi: Samspil fólks og umhverfis
- 3 Samskiptin á milli ásetnings og framkvæmda.
- 4 Hvernig hægt er að hafa áhrif á viðhorf fólks og hvatningu.
- 5 Verkefni (einstaklings og hópa)

*Hvað muntu læra
í þessum hluta?*

Þátttaka almennings

Hvað þýðir þátttaka almennings?

Líta má á þátttöku almennings sem ferli þar sem stefnt er að því að fá fólk til að hafa jákvæða sýn á umhverfið og reyna að ná fram breytingum til batnaðar.

Hægt er að skipta ferlinu í tvo flokka:

Kosningaferli

Þátttökuferli

Þátttaka almennings

Kosningaferli

Íbúar ákveða hvaða hópur fólks þeir telji að séu best til þess fallnir að vinna að uppbyggilegu starfi í umhverfismálum sveitarfélagsins. Þátttaka íbúa í kosningaferli er mjög mikilvæg þar sem mikil þátttaka þeirra leiðir til aukinnar skuldbindingar íbúa þess við uppbyggingu sveitarfélagsins.

Þetta sýnir óbeina þátttöku almennings í að ákveða þá umhverfisstefnu og þróun sem sveitarfélagið setur.

Þátttaka almennings

Þátttökuferli

Það er margt sem íbúarnir geta tekið þátt í til að kalla fram breytingar eða framþróun á verkefnum samfélagsins. Dæmi um hvar íbúar geta tekið þátt:

Sveitastjórnir. Þátttaka í sveitastjórnarmálum, rekstri og stjórnun sveitarfélaga.

Samstarf. Hópa samstarf þar sem rædd eru fundnar lausnir á verkefnum samfélagsins.

Fræðsla um umhverfismál. Fræðsla um umhverfismál er mjög mikilvæg svo að íbúar skynji vandamál sem tengjast umhverfismálum, koma á jákvæðum breytingum, finna lausnir og framkvæma þær. Hér á eftir verður lögð áhersla á fræðslu um umhverfismál og mikilvægi þeirra.

1

Mikilvægi

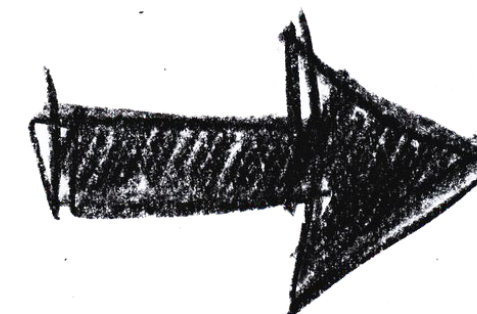

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

fræðslu um umhverfismál

Í þessum kafla er lögð áhersla á að skilja mikilvægi fræðslu um umhverfismál og að þau verði til þess að raunverulegar breytingar eigi sér stað.

Hvað er fræðsla um umhverfismál?

Fræðsla sem hefur það markmið að læra um heilbrigða nýtingu náttúruauðlinda.

Hún fjallar um notkun náttúruauðlinda án mengunar og án þess að skemma náttúruna. Eitt af markmiðum þessarar fræðslu er að nemendur öðlist vistfræðilega skilning á verdun jarðarinnar. Hún fjallar einnig um hvernig hægt að lifa sjálfbæru lífi, minnka orkunotkun og ganga minna á auðlindir jarðar.

Fræðsla um umhverfismál ætti að leiða til þess að íbúar og þátttakendur styðji stofnanir og samfélög sem vilja innleiða breytingar og sjálfbæran lífsstíl.

Helstu markmið fræðslu um umhverfismál

- ➔ **Að vera meðvitaður um umhverfið**
- ➔ **Að vinna saman að skilja mikilvægi umhverfismála**
- ➔ **Að áréttu umhverfis- og félagsleg gildi**
- ➔ **Að auka hæfni til að leysa vandamál umhverfisis**
- ➔ **Að auka vistfræðilega ábyrgð**
- ➔ **Að koma auga á umhverfislegar áhættur**
- ➔ **Að vera meðvitaður um áhrif umhverfismála á**

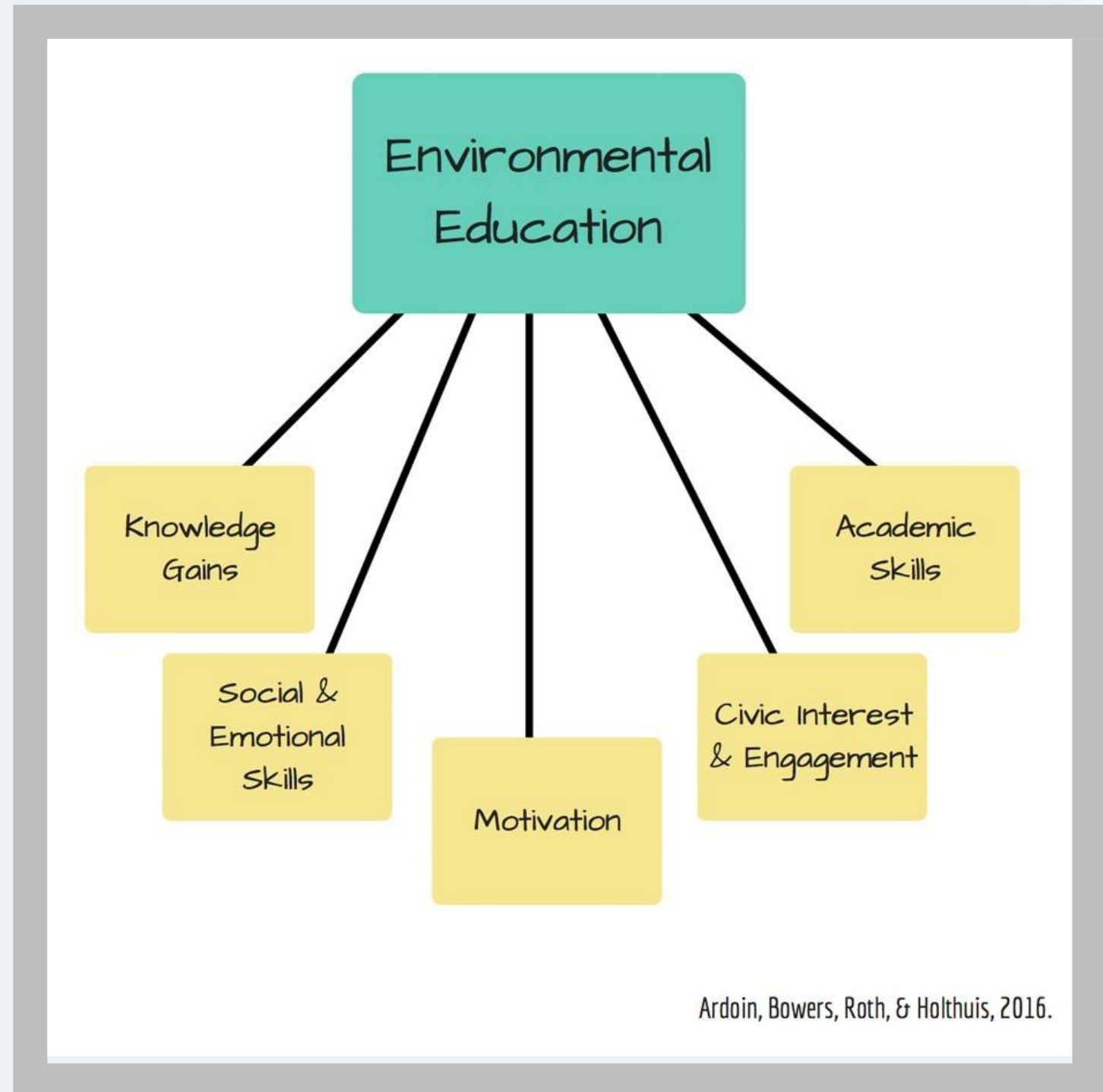
hagkerfið.

Kostir fræðslu um umhverfismál

Það eru vaxandi vísbendingar um viðtækan ávinning umhverfismenntunar, svo sem jákvæð áhrif á námsárangur, hvatningu og áhuga á skóla sem og félagslega og tilfinningalega færni.

Umhverfisfræðsla hjálpar okkur að skilja heiminn í kringum okkur. Þennan skilning er hægt að nota í nánast hvaða grein sem er, svo sem náttúrufræði, stærðfræði, tækni, læsi, sögu, borgarafræði, tungumál, íþróttakennslu, tónlist, list og fleira. Góð umhverfisfræðsla hjálpar nemendum að sjá tengsl fræðigreina og að beita þekkingu á sveigjanlegan og aðlögunarhæfan hátt.

Gildi umhverfisfræðslu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

<https://youtu.be/KFYDITr3Lws>

Margvíslega leiðir til að hugsa um framkvæma umhverfisfræðslu

Frá því að það kom fram á áttunda áratugnum hafa mismunandi hugmyndir komið fram, sumar spróttar af fyrstu áratugum umhverfismenntunar (eins og náttúrufræðinga eða náttúruverndarsinna) og aðrar samsvara nýlegum hugmyndum (eins og femínista og sjálfbærni).

Þessar hugmyndir útiloka ekki hvor aðra og greining þeirra fær okkur til að velta fyrir okkur eigin starfsháttum og finna hvað hentar best okkar markmiðum.

Náttúruleg nálgun sem byggir á því að skapa tengsl milli manna og náttúru svo hægt sé að koma á tilfinningalegu sambandi þar á milli. Þetta sjónarhorn styður þá hugmynd að menntun í eigin umhverfi sé mjög mikilvæg, þar sem það er auðvelt fyrir nemendur að skilja hana.

Náttúruverndarstefna snýst um varðveislu frumefna, eins og vatns, jarðvegs, orku, plantna og dýra. Vernd líffræðilegrar fjölbreytni er meginmarkmið í þessari nálgun. Meginsýn byggist á því að líta á plánetuna sem auðlind.

Lausnar hugmyndafræðin lítur á umhverfið sem vandamál sem þarf að leysa. Markmiðið er að miðla umhverfismálum meðal fólks til að ná alþjóðlegum lausnum.

Húmaníska hugmyndafræðin lítur á umhverfið sem samspil manna og náttúru. Menning er lykilatriði þar sem talið er að umhverfið sé ekki aðeins byggt upp úr eðlisfræðilegum þáttum heldur hafi menningarviddin áhrif á breytingu umhverfisins sem við búum í.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Samfélagsgagnrýni leggur áherslu á mikilvægi þeirra tengsla og gangverka sem eru í samfélögum okkar, þar sem þetta eru helstu umhverfisvandamálin. Þökk sé þessari félagslegu sjálfsgagnrýni spyrja viðfangsefnið og hópurinn sig og verða meðvitaðir um þær breytingar sem þeir vilja sjá gerast.

Lífsvæðishyggjan leggur mikla áherslu á tilfinninguna um að tilheyra ákveðnum stað, það er að segja tilfinningatengslin sem skapast við umhverfið. Að hlúa að ást á landinu er frábært tæki sem mun þjóna sem leiðarvísir fyrir meðvitaða umhverfisfræðslu með ápreifanlegum árangri.

Vistmenntunarahreyfingin byggir á menntun sem leið til að bæta umhverfi okkar og tekur mið af þeim tengslum sem við komum á við umhverfið.

Sjálfbærni: Vegna efnahagskerfisins sem við búum í og afleiðinga þess verðum við að vinna að því að leiðbeina íbúum í átt að ábyrgri og sjálfbærri neyslu, auk þess að kynna hugtök sem eru ekki lengur svo ný, eins og „degrowth“, eina leiðin til að stemma stigu við þeim umhverfisáhrifum sem við verðum fyrir jörðinni.

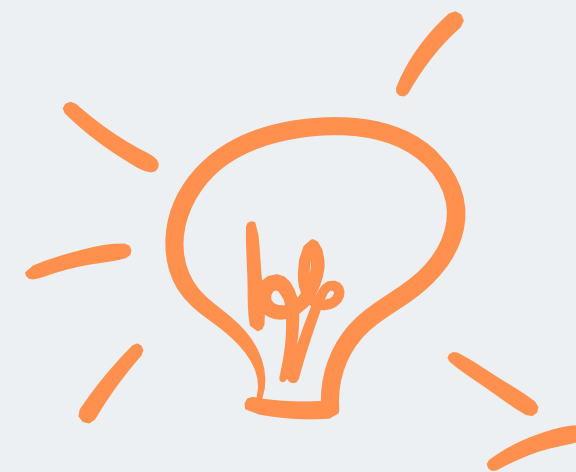
Heildræn nálgun sér umhverfisveruleikann á annan hátt, þar sem hún hugsar umhverfið sem eina heild, þar sem þættir sama umhverfisins hafa flókin tengsl og mynda kerfi. Af þessum sökum er ekki hægt að greina þær hver fyrir sig, heldur í heild eða kerfi.

Eins og við sjáum eru margar leiðir til að nálgast umhverfismenntun, þar sem mismunandi sjónarmið eru um hverjar áherslurnar eigi að vera. Þær hafa ekki allar verið kynntar hér en nýjar hugmyndir koma stöðugt fram.

Einhverjar ábendingar?

Próf

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Do you think you have learned?

PROVE IT...

START

 genially

Ný félagsleg skynsemi

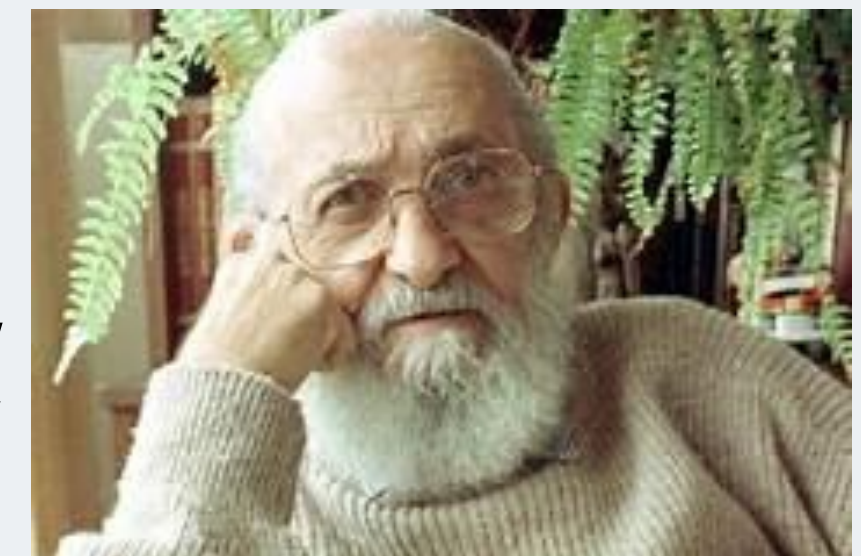
Umhverfisfræðsla verður að stuðla að ferlum sem miða að uppbyggingu nýrrar félagslegrar skynsemi (sensu Leff). Það verður að stuðla að ferli gagnrýnnar ígrundunar.

Til að ná þessu dugar vitundarvakningaraðgerðir einar og sér ekki.

Við verðum að vinna að því að byggja upp ný viðhorf og gildi sem byggja á meginreglum vistfræðilegrar sjálfbærni og menningarlegrar fjölbreytni. Með það að markmiði að byggja upp réttlátara, jafnara og fjölbreyttara samfélag.

"Við verðum að efla kennslufræði eirðarleysis: kennslufræði að setja karla og konur fyrir ábyrgð sína, móta viðhorf, hjálpa öllum að vera fullvalda yfir sjálfum sér."

Paulo Reglus Neves Freire (1921-1997) Brasilíumaður
kennari og heimspekingur.

Umhverfisfræðsla til samfélagsbreytinga

Til að ljúka þessum kafla munum við fjalla um mikilvægi umhverfisfræðslu frá félags-pólitísku sjónarhorni, þar sem við getum greint á milli tveggja leiða til að stunda umhverfismennt: eina sem vinnur að félagslegum breytingum og hina sem efast ekki um kerfið.

„Hefðbundin“ umhverfisfræðsla dregur ekki í efa kerfið heldur skynsemi einstaklinga eða hópa og vonast er til að ef þeir þrói með sér viðeigandi hegðun og geri ráð fyrir tilhneigingu til umhverfismála, verði hægt að forðast umhverfisójafnvægi.

Þess vegna verður merking starfshátta í umhverfisfræðslu að efast um, endurspegla og móta þekkingu sem tengist:

- Hugleiðing um söguleg ferli í uppbyggingu sambands samfélags og náttúru.
- Að skilja og bregðast við staðbundnum og svæðisbundnum ferlum.
- Velta fyrir sér ofurvaldskerfi framleiðslu og hugsunar.
- Viðurkenna fjölbreytileika menningarlegra birtingamynda.
- Skilja raunveruleikann út frá samruna pólitískra, félagslegra, menningarlegra og vistfræðilegra vídda.
- Ræða uppeldisaðferðir og æfa val á hefðbundnum módelum menntunar.
- Þróa gagnrýna sýn á veruleikann og skilja hann sem félagslega samsetningu.
- Að búa til sameiginlegar skýringar á félagslegum ferlum.
- Greina á gagnrýninn hátt og ræða spurningar um veruleikann sem eru settar fram sem lokuð, einstök og óhreyfanleg sannindi.
- Hugsaðu heildstætt og greina vandamál og átök í samfélagi okkar frá mörgum sjónarhornum.
- Að viðurkenna virkt hlutverk okkar í því ferli að byggja upp umhverfisveruleika samfélagsins.

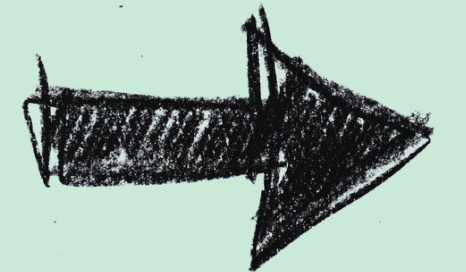

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2

Fólk, samfélag og umhverfið:
Samskipti fólks og umhverfis

Fólk og umhverfi: gagnvirkt samband

Við getum rannsakað tengsl einstaklings og umhverfis á tvo vegu: annað hvort með því að einblína á áhrif umhverfisins á hegðun (arkitektúrsálfræði) eða með því að einblína á áhrif hegðunar á umhverfið (verndarsálfræði).

En samband manneskju og umhverfis er gagnvirkt, þ.e.a.s. fólk hefur áhrif á umhverfi sitt á meðan umhverfið hefur áhrif á það samtímis.

Þróaðir hafa verið valkostir sem líta á samspil einstaklings og umhverfis á heildrænan hátt. Þeir telja að hegðun hafi vissulega áhrif á umhverfið, en umhverfið verður aftur á móti að hafa áhrif á manneskjuna fyrir og eftir að viðbrögð hennar við umhverfinu eiga sér stað.

Til dæmis er vitað að sumir umhverfispættir, eins og skortur á náttúruauðlindum, auka hvatningu til að sjá um hana. Einnig er vitað að upplifun af snertingu við umhverfið eykur viðleitni til umhverfisverndar og að sú skynjun að öðrum sé ekki annt um umhverfið hafi neikvæð áhrif á umhverfisvæna hegðun.

Til þess að skilja tengsl manneskju og umhverfis ítarlega hafa verið gerðar „umhverfisfagurfræðilegar“ rannsóknir sem rannsaka viðbrögð fólks við byggðu eða náttúrulegu umhverfi, þar sem horft er til sambandsins á milli einkenna þess umhverfis og mannlegra athafna sem breytir því.

Ímyndaðu þér: hegðun hóps gesta í þjóðgarði getur rýrt hluti þess garðs (hegðunaráhrif á umhverfið), sem aftur mun hafa áhrif á mat annarra gesta með tilliti til garðsins (umhverfisáhrifum) um hegðun).

Þannig eru áhrif hegðunar á umhverfið beintengd áhrifum umhverfisins á fólk.

Próf

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Do you think you have learned?

PROVE IT...

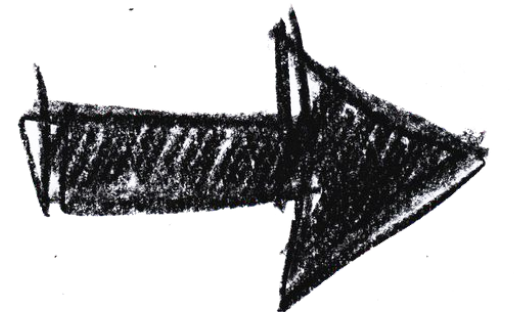
START

genially

The slide features a dark green chalkboard background with a horizontal orange line at the top. A large white question mark is drawn on the right side. Below the text, there is a drawing of a lightbulb on a wooden base. The Genially logo is in the bottom left corner, and a blue Facebook icon is in the top right corner. A dark blue button with three white dots is in the bottom right corner.

3

Fólk, samfélag og umhverfi: samband ásetnings og aðgerða

Framfarir og umhverfisvernd

Sál-umhverfisrannsóknir hafa sýnt hvernig árekstrar (tengdar félagslegri velferð) og umhverfisvernd eiga sér stað aðallega í iðnvæddum löndum, þar sem átökin eru augljós og „neyða“ einstaklinga til að taka sér afmarkaða og andstæða stöðu gagnvart hinum.

Hnattræn áhrif hafa að gera með aðgerðir á daglegu, einstaklings- og hópstigi. Þannig er vistfræðilega viðeigandi hegðun skilgreind með því að huga að vistfræðilegum afleiðingum hegðunar.

Hegðun og sjálfbær þróun

Sjálfbær þróun og sjálfbær hegðun eru tengd hvatningu og vilja. Líkön sem reyna að útskýra umhverfisvæna hegðun koma á skýru sambandi á milli ásetnings og hegðunar, þannig að besti spádómurinn um hegðun er ætlunin að hegða sér, en hvernig koma þessi áhrif til?

Það er því ljóst að það að fara í átt að sjálfbærni felur í sér að skilja sambandið milli ásetnings og hegðunar.

Til dæmis geta sjálfvirkir ferlar sem tengjast venjum og lífsstíl verið sjálfkrafa kveikja að hegðun, en á hinn bóginn eru skynjun stjórnunar, aðgerðaáætlun, framkvæmd ásetnings eða skynjun á frelsi sem tengist skuldbindingu breytur sem stuðla að því að bæta samband á milli hvatningar og hegðunar.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ásetningur og hvatning til að starfa í þágu umhverfismála eru hluti af kröfum um sjálfbærni. Við getum ekki litið fram hjá því að sambandið á milli hegðunar og sjálfbærrar þróunar leiðir af sér nauðsyn þess að tryggja að umhverfismiðuð og samræmdum aðgerðum sé viðhaldið með tímanum sem grunnur að velferð mannsins.

Greining á hegðun sem skiptir máli fyrir umhverfið fær um þessar mundir verulega athygli á sviði sálfræðilegra umhverfisrannsókna, sérstaklega í tengslum við neytendahegðun (innkaup og orkusparnað).

Nokkrar rannsóknir sýna fram á mismunandi tegundir hegðunar eru tengdar mismunandi breytum: Breyting á persónulegum viðmiðum og viðhorfum er skilvirkari til að breyta einfaldri og endurtekinni orkusparandi hegðun sem krefst lítillar fyrirhafnar, peninga og tíma. Á hinn bóginn eru „fjárhagslegar“ aðferðir skilvirkari til að hafa áhrif á langtímaákvörðanir sem tengjast hegðun sem er mikil eftirspurn eftir.

Að lokum virðist sem viðhorf tengist frekar hegðun sem hefur ekki mikil áhrif á daglegt líf (úrgangsstjórnun, pólitísk hegðun, matarinnkaup) en hegðun sem hefur mikil sálræn og efnahagsleg áhrif, svo sem samgöngur eða orkunotkun.

Próf

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Do you think you have
learned?

PROVE IT...

START

genially

4

Fólk, samfélag og umhverfi:

hvernig á að hafa áhrif á viðhorf og
hvatningu?

Sjálfsmynd umhverfisins er skilin sem leið til að stilla sig inn í náttúruna.

Í þessum skilningi ákvarðar nálgun sjálfsins að vera með í hinu (Aron, Turon og Nelson, 1991) að nán tengsl fela í sér auðlindir, sjónarmið og eiginleika annarra inn í sjálfsmynd okkar. Þetta hefur leitt til þróunar sérstakra tækja til að rannsaka samsvörun við náttúruna, eins og umhverfisvalkvarða.

Þetta eru myndir af náttúru- og borgarumhverfi, neðst á honum er 7 punkta kvarði (Venn skýringarmyndir) þar sem skurðarstigið gefur til kynna hversu mikið samband einstaklingsins er við það sem sést á myndinni.

Félagsleg framsetning

Annar þáttur sem þarf að hafa í huga þegar unnið er að hvatningu í átt að umhverfisvænni hegðun er félagsleg framsetning. Félagsleg framsetning eru vitsmunaleg kerfi með sína eigin rökfræði og fullyrðingu.

Innan þessara félagslegu framsetninga finnum við staðalmyndir, skoðanir, staðhæfingar eða gildi sem hjálpa fólki að stilla sig og ná tökum á félagslegu umhverfi sínu. Félagsleg framsetning veitir sameiginlegan samskiptakóða til að nefna og flokka mismunandi þætti heimsins sem við búum í.

Þessar framsetningar eru háðar sjálfinu, hugmyndinni sem við höfum um okkur sjálf og samtökum sem við gerum. Styrkur þessara tengsla sem við tengjum á milli ólíkra hugtaka kemur fram í viðhorfum og staðalmyndum.

Til að greina þessi tengsl hugtaka (t.d. umhverfisins) og eigna (tilfinninga, persónueinkenna...) sem eiga sér stað sjálfkrafa og ómeðvitað, var IAT tækið (Implicit Association Test. Greenwald, McGhee og Schwartz, 1998) þróað.

Óbeina tengslaprófið gerir það mögulegt að ákvarða sjálfsmynd sem einstaklingur hefur gagnvart atburði óháð meðvituðu svari sem hann kann að hafa gagnvart honum.

Tæknin felst í því að kynna fyrir þátttakanda áreiti á tölvuskjá sem hann verður að flokka eins fljótt og nákvæmlega og hægt er. Hér er til dæmis sýnd mynd sem sýnir borgarumhverfið og neðst eru þeir fjórir flokkar sem á að flokka.

Niðurstöður mismunandi rannsókna hafa leitt til þeirrar tilgátu að fólk samsamir sig náttúrunni vegna líffælni, líffræðilegrar þarfar manna til að tengja sig við allar lífverur.

Hvevrnig á að hvetja fólk til að hugsa betur um umhverfið

Nokkrar hugmyndir...

Á skrifstofunni

Til dæmis kapphlaup á milli vinnufélaga. Hefja keppni á skrifstofunni til að sjá hver getur dregið úr kolefnisfótspori sínu á tveggja vikna tímabili, eða hver getur farið eins lengi og hægt er án þess að prenta nein skjöl. Vinnufélagi sem veit ekki eða vill ekki vera „sjálfbærari“ gæti fengið jákvæð viðbrögð við hugmyndinni þegar hún er kynnt fyrir þeim í formi samkeppni. Byggðu endurvinnslustöð, svæði til að endurnýta skrifstofuauðlindir og sendu tölvupóst þar sem þú biður samstarfsmenn þína um að ganga í umhverfishreyfinguna á skrifstofunni.

Kenndu með fordæmi

Besta leiðin til að hvetja fólk er að sýna jákvætt fordæmi. Þegar aðrir sjá að þú ert að spara peninga með því að fara grænt, geta vinnufélagar, vinir og fjölskylda fetað í fótspor þín. Halda kynningu í skóla eða stofnun um hvernig hægt er að vera grænni. Því meira sem fólk sér þig haga þér grænt eða taka þátt í umhverfisstarfi, því meira fólki geturðu kennt og hvatt til að fara grænt.

Mjúk aðferð

Þegar þú reynir að hvetja aðra til að verða umhverfisvænni skaltu forðast gagnrýni og einblína á jákvæð samskipti. Það fer eftir því hvernig þú kemur fram með tillögur, sumir gætu farið í vörn. Til dæmis, ef þú tekur eftir því að einstaklingur henti plastflösku og gósdós í ruslið skaltu ekki skamma hann. Reyndu þess í stað að hefja jákvætt samtál og bjóðast til að fara með það á endurvinnslustöð. Jákvæð samtál getur leitt til þess að viðkomandi vilji læra meira, frekar en að vera pirraður yfir því að þú hafir skammað hann fyrir að endurvinna ekki.

Deildu upplýsingum

Þú ættir að útskýra hvers vegna grænu vinnubrögðin sem þú ert að kynna geta verið hagstæð. Næstum allir myndu þakka fyrir smá aukapening í vasann og að draga úr rafmagns- og vatnsnotkun eru nokkrar af þeim leiðum sem þú getur sparað peninga með því að vera umhverfisvæn(n). Aukahlutir fyrir sólarorku, eins og neyðarlýsing og gardínur, eru stílhreinir og spara peninga. Auðvelt er að sýna vinum þetta og getur kveikt samtál um sparnaðinn sem þú hefur fengið með því að gera þessar breytingar. Þú getur fylgst með sparnaðinum sem græna starfsemi þín hefur skilað á mánuði eða ári, og síðan kynnt fyrir vinum þínum.

Og þú?

Geturðu komið með einhverjar hugmyndir
um að hvetja aðra til að vera
umhverfisvænni?

Verkefni: (einstaklings + hópur)

Hluti 1: Ég skoða. Hvað er að gerast í mínu hverfi/bæ/borg? Hvernig get ég tekið þátt?
einstaklings

Hluti 2: Ég framkvæmi. Hvað getum við gert hér og nú?

3-5 saman í hópur

Takk fyrir þátttökuna!!

A BLENDED LEARNING PROGRAMME FOR COMPETENCE
DEVELOPMENT BEYOND PURE PROFESSIONAL SKILLS

